

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов *Олена* – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов *Тетяна* – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364”(477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ
ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО
ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

<i>Кушнір Олександр Олександрович,</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	292
<i>Мурашева Катерина Віталіївна,</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ, ЩО ЗАЛИШИЛИСЯ У КОЛЕКТИВНІЙ ВЛАСНОСТІ.....	296
<i>Родрігес Лілія Фаб'янівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	299

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ
ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, НОТАРІАЛЬНОГО
ТА ВИКОНАВЧОГО ПРОЦЕСУ

<i>Куліченко Аліна Василівна</i> ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСТІ ВІДСУТНЬОЮ ТА ОГОЛОШЕННЯ ПОМЕРЛОЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	303
<i>Левшина Єлизавета</i> РОЗГЛЯД СУДАМИ СПРАВ ПРО ОБМЕЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ВІДВІДУВАННІ ГРАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА УЧАСТІ В АЗАРТНИХ ІГРАХ.....	307
<i>Циник Анастасія Іванівна, Якимцов Владислав Русланович,</i> ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ АБО СМЕРТІ ОСОБИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	310
<i>Колесниченко Сергій Васильович,</i> ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	313
<i>Кірсанов Олексій Володимирович</i> ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ МЕДИЧНІ КРЕДИТИ	316

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

*Кушнір Олександр Олександрович,
студент 2 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – д.ю.н., професорка Харитонova Т. Є.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні у зв'язку з агресією російської федерації зумовило необхідність адаптації багатьох сфер суспільного життя, у тому числі земельних відносин, до нових реалій. У цьому контексті нормативно-правова база землеустрою має сприяти ефективному використанню земельних ресурсів для потреб оборони країни, забезпечення продовольчої та національної безпеки. Певні обмеження, запроваджені в умовах воєнного стану, допомагають забезпечити швидке прийняття рішень та підтримати ключові сектори економіки, такі як сільське господарство.

Після повномасштабного вторгнення росії на територію України було прийнято Закон № 2247-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» [3]. Цей закон спрямований на швидку адаптацію управління земельними ресурсами до потреб оборони, продовольчої безпеки та підтримки внутрішньо переміщених осіб. Він передбачає спрощену процедуру оренди земель для сільськогосподарського використання, обмеження на проведення земельних торгів і заборону на безоплатну передачу земель у приватну власність.

По-перше, одним із важливих аспектів земельного законодавства в умовах воєнного стану є особливий порядок використання земель сільськогосподарського призначення. На період дії воєнного стану

процедура набуття права користування земельними ділянками державної та комунальної власності стала спрощеною. У цей час проведення земельних аукціонів для передачі прав оренди, емфітевзису або суперфіцію щодо земель сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності заборонено [5, ст. 148].

Також у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» передбачені особливості оренди земель сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану, які спрощують процедуру користування землею [2]. Зокрема, згідно з цим законом, поновлюються договори оренди, емфітевзису та суперфіцію земельних ділянок сільськогосподарського призначення на один рік без необхідності реєстрації змін у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, якщо строк договору закінчився після введення воєнного стану. Це дозволяє пришвидшити доступ до землі без згоди власника у певних випадках, коли це необхідно для задоволення важливих державних потреб, таких як розміщення об'єктів, що сприяють обороні та захисту населення. Оренда земель державної та комунальної власності також стала більш доступною завдяки спрощеній процедурі і погодження.

По-друге, для захисту території та уникнення неконтрольованого відчуження землі в умовах воєнного стану було запроваджено мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення. Це стосується як приватних, так і державних земель. Цей захід обґрунтований необхідністю уникнути ризику неконтрольованої передачі земель фізичним або юридичним особам, що може загрожувати економічній безпеці країни. Мораторій дозволяє державі управляти використанням земельних ресурсів і забезпечувати їхнє первісне призначення – підтримку сільського господарства та інших пріоритетних галузей.

Закон також передбачає спеціальні заходи для забезпечення земельних прав військовослужбовців та постраждалих осіб. Зокрема, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 719 від 19 жовтня 2016 р. громадянам, які втратили житло внаслідок бойових дій, надається можливість отримати земельні ділянки для будівництва нового житла [4]. Крім того, передбачені пільгові умови придбання земельних ділянок для військовослужбовців, ветеранів та членів сімей загиблих на війні. Це спрямовано на соціальну підтрим-

ку громадян, які постраждали від війни або брали активну участь у захисті України.

Водночас накладаються обмеження на окремі види будівництва та господарської діяльності на певних територіях, особливо в районах, наближених до зон бойових дій. Це пов'язано з необхідністю забезпечити безпеку цивільного населення та уникнути додаткових витрат на відновлення інфраструктури в зонах підвищеного ризику. У цих зонах пріоритет надається розміщенню військових об'єктів та інших стратегічних об'єктів, які сприяють обороні, а також розвитку інфраструктури для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб.

Під час дії воєнного стану в Україні введено заборону на безоплатну передачу земель державної та комунальної власності у приватну власність, а також на отримання дозволів для розроблення документації землеустрою з метою такої передачі (згідно з підп. 5 п. 27 розд. X Земельного кодексу України) [1].

До початку воєнного стану громадяни мали право безоплатно отримувати земельні ділянки з державних чи комунальних земель (це право закріплене у ст. 118 Земельного кодексу України) [1]. Однак у воєнний період законодавство обмежує таку безоплатну приватизацію, забороняючи формування нових земельних ділянок (визначення їх площі, меж, реєстрацію в кадастрі) для безоплатної передачі. Виняток зроблено лише для передачі земельних ділянок у власність тим, хто є власниками розташованих на них будівель чи споруд.

Іншим важливим аспектом регулювання земельних відносин є охорона та відновлення земель, пошкоджених внаслідок бойових дій. Пошкодження рослинного покриву, руйнування інфраструктури, забруднення хімічними речовинами та мінами можуть призвести до серйозних екологічних проблем. Уряд та місцеві органи влади працюють над реабілітацією таких земель, проводячи заходи з розмінування, розчищення та відновлення ґрунтів. Ці заходи спрямовані на якнайшвидше повернення земель до господарського використання та відновлення природного балансу на постраждалих територіях.

Крім того, для запобігання корупції в умовах воєнного стану уряд посилив контроль за землекористуванням та виділенням земельних ділянок. Цей контроль здійснюється, зокрема, шляхом проведення спеціальних перевірок та моніторингу дотримання законодавства у сфері землекористування. У зв'язку з цим роль державних інституцій

у питаннях землекористування значно зросла, що сприяло зменшенню кількості зловживань та порушень у сфері управління земельними ресурсами.

Загалом, регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану в Україні спрямоване на досягнення низки важливих цілей, таких як забезпечення продовольчої та економічної безпеки, підтримання обороноздатності країни та надання допомоги постраждалим громадянам. Водночас, воєнний стан поставив нові виклики перед земельним сектором. Це пов'язано з необхідністю забезпечити ефективне управління та використання земельних ресурсів з урахуванням специфічних потреб воєнного часу. Гнучкість, оперативність та адаптація регуляторних норм – це те, що характеризує сучасний стан земельних відносин в Україні та дозволяє їм зберігати стабільність перед обличчям серйозних викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III : станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2247-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text>

4. Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей : Постанова Каб. Міністрів України від 19.10.2016 № 719 : станом на 10 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2016-p#Text> (

5. Радневич В. Особливості регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану. Матеріали наук.-практ. конференції студ., аспір. і молодих вчених, 27-28 березня 2023 р. Дніпро : ПДАБА, 2023. С. 147-150